

גמ' ב"ק (ח:) - בעל דין ובעל דבר

רב דניאל שטיין

א. נמק"י (ב: בדפי הרי"ף) - ואם תאמר והא נזיקין מלוה על פה היא ולא גביא ממשעבדי י"ל דמשכחת לה בדכתב ליה מזיק שטרא בנזיקה.

ב. גמ' גיטין (עא.) - שאני עדות, דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם.

ג. בעל המאור יבמות (ט. בדפי הרי"ף) - דפירוק הנכון כך מפי כתבם הוא שפסולה עדותן אבל מפי כתבו לא וכל שטרי הלואה ומקח וממכר הלואה והמוכר הוא שמצוה את העדים ואמר כתבו וחתמו וכן בגיטי נשים ואין זה מפי כתבם אלא מפי כתבו ואם אי אתה אומר כן עקרת מה שכתוב בקבלה וכתוב בספר וחתום והעד עדים ומקרא מלא כתוב בתורה וכתב לה ספר כריתות אלמא כל כה"ג כתבו שלו הוא ולא כתבם של עדים אבל היכא דכתבי מנפשייהו בשטר שצריך לומר כתובו ולא אמר להם כתובו הא ודאי מפי כתבם הוא.

ד. רמב"ם (פ"ג עדות ה"ד) - דין תורה שאין מקבלים עדות לא בדיני ממונות ולא בדיני נפשות אלא מפי העדים, שנאמר עפ"י שנים עדים, מפיהן ולא מכתב ידן, אבל מדברי סופרים שחותכין דיני ממונות בעדות שבשטר אע"פ שאין העדים קיימים כדי שלא תנעול דלת בפני לויין. [חי' רבנו חיים הלוי (שם) - והרמב"ן בספר המצות שרש"ב' הקשה עליו וז"ל מהן שאנו דנין בגטין בעדי חתימה בלבד והאשה המוציאה לפנינו גט חתום מקיימין אותו בחותמו ומתירין אותה להנשא על פי עדות השטר וזה לדברי הכל עכ"ל. והנה קושיית הרמב"ן על הרמב"ם וכו' דאמאי סמכינן באשה המוציאה גט לפנינו לומר שנתגרשה, וסומכין על זה ע"י עדי חתימה שבגט, והרי להביא ראיה שנתגרשה בעיני עדות גמורה מדין תורה, משום דאין דבר שבערוה פחות משנים, ועדות זו פסולה מדין תורה, משום דהויא מפי כתבם להרמב"ם וכו'. ונראה לומר, דהנה באמת הרי מבואר בגטין דף ע"א דעדות בכתב בטלה, מהך דרשא דמפיהם ולא מפי כתבם, ופשוט דאין זה סותר לדין שטרות דעדותן בכתב קיימת, משום דשני דינים הם, עדות בכתב פסולה, ועדות שבשטר כשרה, ובזה גם הרמב"ם סובר כן, ורק דאם באנו לדון איזו מקריא עדות שבשטר, בזה חולק הרמב"ם וס"ל, דאין שטר אלא מה שנעשה לקנין, כמו גירושין וקידושין ושחרורים וקנינים וכדומה, דאיכא עלייהו דין שטר מדין תורה, אבל מה שנעשה רק לראיה בזה דעת הרמב"ם דלא מקרי שטר, אלא עדות בכתב, ועל כן פסול בהו מפי כתבם. האומנם כי גם לדעת הרמב"ם הרי עיקרן של שטרות הוא רק במה שנעשה מדעת המתחייב, וכדעת כל הראשונים, אבל מ"מ זהו דין בפני עצמו דלא חייל דין שטר רק היכא שנעשה לקנין, ועל כן כל שטרי ראיה, אף שנעשו כדין שטרות, מ"מ לא חייל עלייהו דין שטרות, והויין רק עדות בכתב, ופסולים משום מפי כתבם, ורק מדרבנן הוא דעדותן מתקיימת ונוהג בהן דין שטרות, אבל אה"נ דשטרי מעשה וקנין גם לדעת הרמב"ם הם מדין תורה].

ה. גמ' סנהדרין (כז:) - מנהגי מילי, דתנו רבנן לא יומתו אבות על בנים, מה תלמוד לומר, אם ללמד שלא ימותו אבות בעון בנים ובנים בעון אבות הרי כבר נאמר איש בחטאו יומתו. אלא, לא יומתו אבות על בנים בעדות בנים, ובנים לא יומתו על אבות בעדות אבות.

ו. רמב"ם (פי"ח סנהדרין ה"ו) - גזירת הכתוב היא שאין ממיתין בית דין ולא מלקין את האדם בהודאת פיו אלא על פי שנים עדים. [רדב"ן (שם) - ואפשר לתת קצת טעם לפי שאין נפשו של אדם קניינו אלא קנין הקדוש ברוך הוא שנאמר הנפשות לי הנה (יחזקאל י"ח) הילכך לא תועיל הודאתו בדבר שאינו שלו ומלקות פלגו דמיתה הוא אבל ממונו הוא שלו ומש"ה אמרינן הודאת בעל דין כמאה עדים דמי וכי היכי דאין אדם רשאי להרוג את עצמו כן אין אדם רשאי להודות על עצמו שעשה עבירה שחייב עליה מיתה לפי שאין נפשו קניינו].

ז. גמ' קידושין (סה:) - אמר ליה רב אשי לרב כהנא, מאי דעתך דילפת דבר דבר מממון, אי מה להלן הודאת בעל דין כמאה עדים דמי, אף כאן הודאת בעל דין כמאה עדים דמי, א"ל התם לא קא חייב לאחרני, הכא קא חייב לאחרני.

ח. גמ' ב"מ (יב-יג.) - מצא שטרי חוב, אם יש בהן אחריות נכסים לא יחזיר, שבית דין נפרעין מהן. אין בהן אחריות נכסים יחזיר, שאין בית דין נפרעין מהן, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים בין כך ובין כך לא יחזיר, מפני שבית דין נפרעין מהן וכו'. במאי עסקינן, אילימא כשחייב מודה כי יש בהן אחריות נכסים אמאי לא יחזיר, הא מודה, ואי כשאין חייב מודה, כי אין בהן אחריות נכסים אמאי יחזיר, נהי דלא גבי ממשעבדי מבני חרי מגבא גבי, לעולם כשחייב מודה, והכא היינו טעמא דחיישינן שמא כתב ללות בניסן, ולא לוח עד תשרי, ואתי למטרף לקוחות שלא כדון, אי הכי, כל שטרי דאתו לקמן ניהוש להו הכי, כל שטרי לא ריעי, הני ריעי וכו'. אמר לך אביי מתניתין היינו טעמא דחייש לפרעון ולקנוניא.

ט. תוס' כתובות (צב:) ד"ה דינא - ועוד דמסיק איכא דאמרי אפי' שלא באחריות נמי כו' הא אפי' איהו גופיה אמרינן בב"ב (דף מג. ושם) המוכר שדה שלא באחריות מעיד לו עליה אי אית ליה ארעא אחריתי דליכא למימר להעמידה לפני בעל חוב עביד ולא הוי פסול משום תרעומת כ"ש קרובים שלא יהיו פסולים משום תרעומת.